

Kertész Gyula élete, munkássága*

Tisztelettel és szeretettel köszöntöm mai ünnepségünkön megjelent kedves vendégeinket – Kertész Gyula tanár úr feleségét és családját, az országos intézmények és társintézmények képviselőit, a kedves kollégákat, egykori diáktársakat, egykori hallgatókat, a jelenlegi hallgatókat, főiskolánk rektorát, Csorba Péter rektor urat –, akik eljöttek, hogy együtt emlékezzünk egykori tanárunkra.

Nagyon jó látni és érezni, mennyien tisztelték és szerették Kertész Gyula tanár urat, ezt bizonyítja, hogy sokan vagyunk itt azért, hogy együtt emlékezzünk és ünnepeljünk.

Nagy megtiszteltetés és öröm számomra, hogy a könyvtárosképzésnek a továbbélését az egykori Tanítóképző Intézet jogutódjában, a Kölcsey Ferenc Református Tanítóképző Főiskolán én képviselhetem, és a mai ünnepség szervezőjeként lehetek jelen.

Abban a szerencsés helyzetben vagyok, hogy a Tanítóképző Intézetben 1965 és 1968 között, az akkor alig tíz évvel idősebb Kertész Gyula tanár úrnak tanítványa lehettem a népművelő–könyvtáros szakon. Akkor még gondolni sem mertem volna, hogy egyszer majd az ő nyomdokaiban járva én is részt veszek a könyvtár szakos hallgatók képzésében.

Az, hogy ez a mai ünnepség létrejöhetett, nagy részben tanár úr feleségének, Kertészné Katinak köszönhető, mivel könyvtár szakos képzésünk részére felajánlotta tanár úr jegyzeteinek egy részét. A kapott anyagot köszönettel elfogadtuk, ígérjük, őrizzük és gondozzuk. Az ajándékozás után született meg az a gondolat, hogy könyvtáros szaktantermünk vegye fel a tanár úr nevét.

Természetesen köszönet illeti főiskolánk rektorát, aki segítette munkánkat és elképzeléseinket, kolléganőmet, Lupkovicsné Major Edit tanárnőt, a felkért előadókat, akik vállalták a megemlékezést, a főiskolai könyvtár munkatársait, akik a válogatott bibliográfiát és a kiállítást rendezték, és mindenkit, aki segített.

Kertész Gyula a Bihar vármegyei Magyarhomorógon született 1935. április 12-én. Innen hozta magával természetszeretétét, szívósságát és református ma-kacsságát. Az általános iskola befejezése után a debreceni Református Kollégium Gimnáziumában érettségizett 1953-ban. A gimnázium zenei tagozatára járt. Énekelte a kollégiumi Kántusban. Osztályfőnöke a kiváló, nagy tudású tekintélyes pedagógus, Szabó István volt.

* 2006. december 14-én a debreceni Kölcsey Ferenc Református Tanítóképző Főiskolán Kertész Gyuláról elnevezett szaktantermet avattak fel. Ebből az alkalomból konferencián vetettek számot az egykori kollégák és a tanítványok Kertész Gyula munkásságával, munkásságának jelentőségével. Lapunk az elhangzott előadások, emlékezők közül a következőkben kettőt ad közre.

1957-ben a derecskei járási könyvtár vezetője lett, majd 1960 és 1965 között a Hajdú-Bihar Megyei Könyvtár módszertani csoportjában dolgozott. Sok segítséget kapott munkájához kollégáitól és az Országos Széchényi Könyvtár Könyvtártudományi és Módszertani Központjától, különösen Sallai Istvántól és Sebestyén Gézától.

1965 és 1977 között, 12 éven át a debreceni Tanítóképző Intézet tanáráként, illetve főiskolai docensként dolgozott a főiskolává történt átszervezés után. A népművelő-könyvtáros szakon tanította a könyvismeret és a könyvtári tájékoztatás tantárgyakat. Nappali és levelező képzés keretében mintegy 1500 hallgató képzésében vett részt. Az 1975/1976-os tanévben a könyvtári szakcsoport vezetője volt.

Sokan a diákok közül szigorúságát, igényességét és precizitását csodáltuk. Később, az élet, a mindennapi munka igazolta, hogy tanár úr igényessége, pontossága mennyire fontos és mennyire bőségesen kamatozik szakmai tevékenységünk során.

Én 1965 és 1968 között voltam tanítványa, és főként a rendszerességet, az alaposítást, a minél nagyobb tudás megszerzésére való törekvést, az emberséget sajátíthattam el tőle. Példaként áll előttem nagy lexikális tudása, rendszeretete, úgyis mint könyvtáros és úgyis mint tanár előtt. Sokat köszönhetek neki mint könyvtáros abban, hogy 25 éves pályámon megálltam a helyemet, hiszen azokra az ismeretekre amelyeket tanított, szinte a nap minden órájában szükségem volt és van jelenleg is.

Sokszor diákként nem éreztük, nem értettük, miért kell olyan alaposnak, precíznek lenni az elsajátított ismereteknek, csak később, az életben, a mindennapi munka során tudatosult bennünk, hogy mennyire fontosak ezek az elmélyült ismeretek. Többször nehezteltünk tanár úrra – magunk között „két lábon járó lexikonnak” neveztük -, de igaz volt.

Tanárként is sokszor eszembe jut, ahogy pontosan, precízen előadott vagy vizsgáztatott. Nem lehetett nem készülni vizsgáira, mert követelt, tudta, hogy alapos ismeretek nélkül nem lehet a könyvtáros pályán dolgozni és eredményeket elérni. Igényes volt velünk és önmagával szemben is. Ma az országban mindenütt vannak tanítványai, a művelődési tárcától kezdve a legkisebb iskolai könyvtárakig.

2003-ban ünnepeltük főiskolánkon a könyvtáros képzés indulásának negyvenedik évfordulóját, jó előre felkértük tanár urat előadás tartására, amelyet nagy örömmel elfogadott, de sajnós, az előadásra már nem kerülhetett sor. Az évfordulóra megjelent egy ünnepi kötet, melyben az egykori hallgatók visszaemlékezései is olvashatók. Ebből a kötetből idézem néhány hallgató visszaemlékezését tanár úrra.

Nemes Erzsébet, aki 1968-ban végzett és jelenleg a Központi Statisztikai Hivatal könyvtárának igazgatója, így emlékezik: *„A csoportvezető tanárunk Kertész Gyula tanár úr volt. Az ő előadásaira nagyon oda kellett figyelni, két okból is. Viszonylag halkán, monoton hangon beszélt, előadása nagy része nem volt benne a tankönyvekben, vizsgán pedig mindent visszakérdezett. Kezdő tanár volt akkor, az első félévi vizsgán volt is ebből probléma. Könyvismertetésből, amikor 1-1 órás nyaggaítás, vizsgáztatás után már a hetedik diákot húzta el, Kurucz Albert felhívta a figyelmét a faliújságon megjelent diákreklamálások hatására is, hogy a vizsgáztatás körül valami nincs rendjén. Persze később mi is jobban megtanultuk a tananyagot, ő is visszafogott a szigorúságból. Azt viszont el kell ismerni, hogy aki a pályán maradt, Kertész tanár úrnak köszönhetően sokat kamatoztathatott azokból az ismeretekből.”*

Szcell Irén, aki szintén 1968-ban végzett, jelenleg Szegeden a Somogyi-könyvtár Gyermekkönyvtárának vezetője, így ír: „*Kertész tanár úr példaadó precízsége, lelkiismeretessége és kitartása még ma is biztatás számomra, amikor szívesen feladnék egy-egy hosszás, nem sok sikerrel kecsegtető munkát. ... Akkor nem is igen éreztük hiányát, hogy tárgyaihoz nem volt jegyzetünk. Mindig mindenki pontosan tudta, mi az, amit elvár és követel tőlünk. Nem is fogadta el a vizsgán a félig elsajátított ismereteket.*”

Tanár úr debreceni oktatói munkásságának eredménye, hogy a hazai és nemzetközi szakirodalomra támaszkodva elsőként szerkesztette meg a könyvtári tájékoztatás négykötetes felsőoktatási szintű jegyzetét. Az 1–3. kötet a tanárképző főiskolák, a 4. kötet pedig a tanár- és tanítóképző főiskolák egységes jegyzeteként jelent meg. A Kertész Gyula tanár úr által írt első kötet 1975-ben jelent meg, 1981-ben már a 6. változatlan utánnomása látott napvilágot. A jegyzetsorozat utánnomásai az 1990-es évekig szolgálták a könyvtár szakos hallgatók képzését.

Érdeklődése a főiskolán az indirekt tájékoztatás egyik leghatékonyabb műfaja, a bibliográfia elméleti és módszertani kérdései felé irányult. Tanítványainak sikeres helyismereti, személyi bibliográfiai munkái, folyóirat-repertóriumai eredményeként telepítette az Országos Széchényi Könyvtár Könyvtártudományi és Módszertani Központja az országos helyismereti bibliográfiai kalauz programját a debreceni tanítóképzőbe.

Tanítványaival igen jó kapcsolatot alakított ki, szakdolgozói közül nem egy tanítványának a munkáját segítette a megjelenéshez. Hallgatóival évtizedeken át tartó kapcsolatot tartott fenn, közülük szakmai szempontból is kiemelkedő a levelezése Héthy Zoltánnal és Praznovszky Mihállyal. Törődött végzett hallgatóival is, segített szakmai terveik megvalósításában, elhelyezkedésükben.

1977-ben a népművelő-könyvtáros képzés ebben a formában, ebben a szakpárban a főiskolán megszűnt, és tanár úr Budapestre, az Állami Gorkij Könyvtárba (a mai Országos Idegennyelvű Könyvtárba) került, ahol először az igazgató szakmai támogatása, bizonyos ügykörökben pedig általános helyettesítése volt a feladata. Főosztályvezetőként az állománygyarapító, a feldolgozó, a folyóiratári és a nemzetiségi koordinációs osztály felügyelete tartozott munkaköréhez.

1985-ben az Országos Széchényi Könyvtár Retrospektív Bibliográfiai Osztályának főmunkatársa, majd mint Komjáthy Miklósné utódja, osztályvezetőként irányította a *Magyar Könyvészet 1921–1944* ciklusbibliográfia hátralévő kötetének szerkesztési munkálatait 1999-ben történt nyugdíjba vonulásáig.

Szakmai tapasztalatait 1969–1977 között a *Könyvtári Figyelő* szerkesztőbizottságának tagjaként hasznosította. Alapító tagja a Magyar Könyvtárosok Egyesülete Bibliográfiai Szekciójának. Cikkei jelentek meg a *Könyvtárosban* (és utódjában, a *Könyv, Könyvtár, Könyvtárosban*), a *Könyvtári Figyelőben*, a *Magyar Könyvszemlében* és más szakfolyóiratokban. Könyvtári vonatkozású közleményeinek száma megközelíti a százat.

Munkásságát a hazai könyvtáros-társadalom 1994-ben a legmagasabb szakmai kitüntetéssel, a Szinnyi József-díjjal ismerte el, rá egy évre pedig az Országos Széchényi Könyvtár vezetősége tüntette ki Széchényi Ferenc Emlékéremmel.

2005-ben a Magyar Könyvtárosok Országos Egyesülete két tagozata, a Helyismereti Könyvtárosok Szervezete és a Bibliográfiai Szekció közösen alapította a Kertész Gyula-díjat.

A díjat először 2005-ben a Helyismereti Könyvtárosok Szervezete döntése alapján Bényei Miklós egyetemi docens, a Méliusz Juhász Péter Megyei Könyvtár nyugalmazott igazgatóhelyettese vehette át. A Hajdú-Bihari Napló erről az eseményről így tudósított: „Az először átadott elismerés két kiváló debreceni könyvtárost köt össze.”

Másodszor a díjat a Bibliográfiai Szekció döntése alapján Kégli Ferenc, az Országos Széchényi Könyvtár Retrospektív Bibliográfiai Osztályának vezetője vehette át, aki Kertész Gyula tanár úr nyugdíjba vonulása után átvette az osztály vezetését.

A 40 éves jubileumi kötetből egy kedves visszaemlékezéssel zárom emlékezésemet. Égi Ilona (Fonyó Istvánné) egykori hallgató 1970-ben végzett, jelenleg a Budapesti Műszaki Egyetem Egyetemi Könyvtárának főigazgatója így emlékezik: „*Szakmai életút. Köszönettel Kertész Gyula Tanár úrnak és Kertészné Katinak. 1968–1970 között tanultam a Tanítóképző Intézet népművelő-könyvtáros szakán, Kertész Gyula tanár úr csoportjában. ...A tanár úr igényessége, alapossága, szigora meghatározó volt tanulmányaim során a felkészülésben, de jellemformáló erővel is bírt, melynek hatása végigkísért pályámon. »Dolgozni csak pontosan szépen, ahogy a csillag megy az égen, úgy érdemes« (József Attila). Elsőévesként bekopogtattam a Városi Könyvtár igazgatónőjéhez Kertészné Katihoz azzal a kéréssel, hogy majd diplomásként szeretnék a könyvtárban dolgozni. Erre már másodévtől sor került, majd a főiskola elvégzése után megtisztelő megbízást kaptam a Zenei Könyvtár vezetésére. Az ott töltött évek életre szólóan szép emlékek a szívemben.»*

Én is így érzem, és úgy gondolom, sokan úgy érezzük egykori hallgatók és kollégák, hogy a főiskolán töltött évek, Kertész Gyula tanár úr és kollégái odaadó oktatói munkássága, törődése, szép emlékek a szívünkben.

Kertész Gyula tanár úr, a szigorú, nagy tudású pedagógus műveiben, családtagjai, tanítványai, kollégái és ismerősei emlékezetében él tovább.

Köszönöm a sorsnak, hogy tanítványa lehettem.

FELHASZNÁLT IRODALOM

A debreceni népművelő-könyvtáros képzés jubileumi évkönyve 1963–2003. (Szerk.: Goda Éva, Suppné Tarnay Györgyi.) Debrecen, KFRTKF, 2003. 111., 113., 132. p.

Emlékrmet kapott = Hajdu-bihari Napló, 2005. július 20., 8. p.

Kégli Ferenc: Dr. Kertész Gyula (1935–2002) = Könyv, Könyvtár, Könyvtáros, 2002. 12. sz. 52–55. p.

Könyvtárosok a tájban = Magyar Nemzet, 2005. július 12., 15. p.

Pedagógusok arcképcsarnoka. Bp., Karácsony Sándor Neveléstörténeti Egyesület, 2003. 130–134. p.

Kertész Gyula, a bibliográfus

Emlékező vázlat

Kertész Gyula életművének, gazdag szellemi örökségének számbavétele, elemző, értékelő feltárása még előttünk álló feladat. Meggyőződéssel mondhatom: nemcsak szép és a majdani kutatóknak minden bizonnyal sok örömet hozó feladat. A munka megkezdéséhez a mai emlékünnepe is ösztönzést, lendületet adhat. Jómagam – első kísérletként – a megszabott szűkös terjedelemben bibliográfusi tevékenységének néhány mozzanatát igyekszem felidézni, felvillantani, korántsem a teljesség igényével.

A pálya ismeretében nem meglepő, hogy milyen korán ráérezett e munkaág fontosságára: magyar–orosz szakos egyetemi hallgatóként írt szakdolgozatának (*Gorkij a debreceni színpadon 1945–1955 között a helyi sajtó tükrében*) bevezető fejezetében értékelő bibliográfiai szemlét adott a jelzett időszak itteni lapjairól. Saját vallomása szerint a helyismereti gyűjtés és feltárás igazi jelentőségét aztán a derecskei járási könyvtár élén értette meg. A bibliográfia elméleti és módszertani kérdéseivel valószínűleg a könyvtár szakon végzett kiegészítő egyetemi tanulmányai során találkozott először, majd a könyvtári tájékoztatás nevű tárgy főiskolai oktatójaként szükségszerűen elmélyült azokban.

Már éppen egy évtizede tanította a népművelő-könyvtáros szakos hallgatókat, amikor megírta az általa szerkesztett tájékoztatási jegyzetsorozat első kötetét. Ebben foglalta össze először – máig tanulságos és hiteles módon –, hogy miként vélekedik a bibliográfia szerepéről, helyéről, rendszeréről. A fogalmi körülhatárolásnál háromféle értelmezést emelt ki: a bibliográfiát egyrészt produktumnak, másrészt tevékenységnek, harmadrészt ismeretágnak, tudománynak tekintette. Igen korszerű felfogásban nyilatkozott a bibliográfiai produktumról: az nemcsak a nyomtatványokra vonatkoztatható és nemcsak szimpla jegyzék, hanem – idézem –, „*a közlésre szánt vagy arra érdemesnek ítélt objektíválódott szellemi alkotások rendszerező és módszeres (analitikus–szisztematikus) nyilvántartása és feltárása.*” Nagyon lényeges egy tanulmányi segédletben, hogy egyértelműen kiállt a bibliográfia tudományossága mellett, mintegy követelményként is megfogalmazva a teoretikus megalapozottságot. Munkássága világosan bizonyítja, hogy ezt a tézist igencsak komolyan gondolta: előadásaiiban, publikációiiban rendre visszatérő elem a bibliográfiai tevékenység elméletét és módszertanát érintő töprengés, elmélkedés.

Az elvi-rendszer-tani és metodikai problémák tisztázására irányuló szándéka már ebben a jegyzetben is megnyilvánult, legnyilvánvalóbban talán a topobibliográfiákról szóló fejezetben. Ebben ugyanis úgy vélte, hogy ez a szóhasználat alkalmas lenne a helyismereti, vagyis a helyi tartalmú művek, valamint a helyi kiadványok regisztrációjának egy átfogóbb egységbe történő összevonására. Később belátta ugyan, hogy a kifejezést az ETO már lefoglalta az első kategóriára, de az általa

nosítható és nemzetközileg is elfogadható fogalomalkotás vágya nem hagyta nyugodni. Jó néhány év elteltével, az 1983-ban közreadott Kovács Máté emlékkönyvben a regionális bibliográfiák megnevezést javasolta; érvrendszerét a kritikai jellegű fogalomtörténeti áttekintésére és részben a külföldi tapasztalatokra alapozta. Noha ez a terminus sem honosodott meg, a tanulmány ráirányította a figyelmet az elméleti-módszertani kérdések történelmi megközelítésének szükségességére és távlataira.

Még ugyanebben az esztendőben, a *Könyvtáros* című folyóirat hasábjain a falu- és városbibliográfiák szerkesztéséről tett közzé – több mint százötven címjegyzék tüzetes analízisét elvégezve – egy mélyre hatoló, didaktikailag is kiválóan használható elvi-gyakorlati összeggést, amely napjainkig támpontul szolgáló, nélkülözhetetlen, ennél fogva sűrűn forgatott segédeszköze a szóban forgó típus művelőinek. Pontos felismerte, hogy az egyetlen településsel foglalkozó bibliográfiáknak a megyei összeállítások mellett is pótolhatatlan szerepük van, hiszen a feltárás bővebb, részletezőbb lehet. Számos vitás kérdést vetett fel, sokféle, gyakran egyenértékű lehetőségeket ismertetett; ugyanakkor nem egyszer leszögezte, hogy szerinte melyik az adekvát vagy éppen ideális megoldás, és határozottan elutasította az elavult vagy „módszertani iskolázatlanság”-ból fakadó eljárásokat (pl. a szerzői betűrend erőltetését).

Most egy kicsit visszaugrunk az időben, amit azért teszünk, mert az ünnepektől egyik, akkor legígéretesebbnek látszó bibliográfiai vállalkozásáról kell szólni. A hetvenes évek elején a hazai szakemberek, illetve intézményesen a Könyvtártudományi és Módszertani Központ célszerűnek tartották volna a helyismereti kutatók kézikönyvének elkészítését és kiadását. A harmadik rész, a bibliográfiai kalauz tervezetét Kertész Gyula dolgozta ki. Rendkívül alaposan végiggondolt, nagy ívű koncepciót vázolt fel, és irányításával a munkálatok is megindultak, de ezúttal nem részletezhető okok miatt a kezdeményezés eredeti mivoltában nem valósulhatott meg. Ő viszont sokat tett azért – személyesen és a bevont hallgatók közreműködésével –, hogy a kiváló ötlet legalább bizonyos hányadában tovább éljen. Majd amikor arra a nyolcvanas években alkalom nyílt, megszületett az országos program méltó, ám a legnagyobb tájéagságra korlátozódó párja, az Alföld-bibliográfia plánuma. Ebből szintén csak egy rész, a könyvek válogatott jegyzéke jött létre, retrospektív és kurrens változatában (a megyei könyvtárak munkatársainak és a kecskeméti Alföldi Tudományos Intézetnek a jóvoltából).

A kalauz kapcsán figyelt fel a magyarországi időszaki kiadványok repertóriumainak, illetve repertorizálásának problematikájára. A hazánkban mostohán kezelt téma évtizedekig foglalkoztatta, ebből írta egyetemi doktori értekezését is. A különféle periodikumok repertóriumainak számbavételével egy időben a másodfokú bibliográfia e műfajának teoretikus kérdéseit is igyekezett tisztázni, többször is utalva az időszaki teendőkre. Kertész Gyula is azok között volt, akik ismételt szorgalmazták a hírlapok egyedi és közös (országos) repertorizálását, beleértve a szépirodalmi közlemények és az eredeti műalkotások felvételét. Számtalanszor végiggondolta a válogatás feszítő problémáját, utoljára és legmagasabb színvonalon 1994-ben, a helyismereti könyvtárosok váci országos tanácskozásán. Bár végleges, megnyugtató eredményt ő sem tudott felmutatni, mindenképpen arra ösztökölte a kollégákat, hogy folyamatosan törekedjenek az egzaktabb kritériumok kimunkálására, kikísérletezésére.

Kertész Gyula bibliográfia-elméleti vizsgálódásainak talán legszembeötlőbb jellemzője a rendszerszemlélet volt. Különösen racionálisak és logikusak, de lehango-
lóan hatástalanok a nemzeti, tágabban a hungarica és a helyismereti bibliográfia viszonyáról, genetikai és analógiás rokonságáról megjelent eszmefuttatásai. Már az említett főiskolai jegyzet lapjain, majd a megyei sajtóbibliográfiákról, az egyedi repertóriumokról, a hírlapfeltárásról és a nemzetiségi dokumentációról szólván, aztán a két világháború közötti könyvészet szerkesztőjeként is gyakran kitért arra, hogy a két hasonló rendszer között megkerülhetetlen átjárás van, a nemzeti bibliográfiai feltárás minden kiadványtípusra kiterjedő teljessége a helyismereti dokumentumok teljességre törekvő regisztrációja nélkül elképzelhetetlen. A másik kiemelendő vonás a társadalmi igényekhez, a kutatás, az oktatás, a termelőmunka, a közgazdaság, a gyógyítás stb. szükségleteihez való igazodás erőteljes hangoztatása. A harmadik előremutató mozzanat: a közgyűjtemények és a könyvtárak közötti együttműködés, összefogás következetes híve volt, a helyismereti gyűjtés és a bibliográfiai feltárás országos és helyi összehangolásában, az ésszerű, szervezett és egységes módszertani alapokon nyugvó munkamegosztásban kereste az előrelépés útját. Feltétlenül megemlítenéd az a negyedik felismerése is, hogy a számítógép, az internet kivételes esélyt kínál a nemzeti és helyi bibliográfiai adatok közvetítésére, ezek bekapcsolására a világméretű információáramlásba.

Elméleti-metodikai megállapításai, következtetései vitathatatlan és maradandó értékei a hazai könyvtár- és tájékoztatótudományi szakirodalomnak. Megtermékenyítő hatásuk mindenekelőtt saját bibliográfiai összeállításában teljesedett ki: ezekben mutatta meg, hogy a megismert vagy kialakított elveket hogyan kell átültetni a gyakorlatba. Szám szerint kevés bibliográfia fűződik a nevéhez, de azok mindegyike elsőrangú, mintaszerű alkotás: tanítványai és követői, a mostani nemzedék bibliográfusai, újabban a számítógépes adatbázisok megalkotói, gondozói is sokat tanulhattak, tanulhatnak tőle.

Korábban szó esett arról, hogy egy országos helyismereti segédlet eszméje sarkallta arra, hogy számba vegye az önállóan és rejtetten megjelent, továbbá kéziratban hozzáférhető egyedi sajtórepertóriumokat: az 1975 nyarán lezárt anyaggyűjtés két esztendő múlva látott napvilágot. A kutatást ezután is folytatta, és 1990-ben a könyvtárosok és az érdeklődők kezébe került a jegyzék bővített változata, amely 838 tételt tartalmazott. A két előszó és a nagyrészt megismételt (bár a második kiadásban némileg kiegészített és módosított) használati útmutató akár tankönyvlecke is lehetne, akárcsak a forrás- és rövidítésjegyzék, a bibliográfiai leírás, a részletes annotálás és a mutató. A nyomtatásban kifejtett hármas célkitűzés híven tükrözi szándékait: az egyedi repertóriumok nemzeti másodfokú bibliográfiájának megalapozása, a könyvtári tájékoztatás elősegítése és hozzájárulás a műfaj történeti, elméleti, módszertani szintéziséhez. Ő ennyit tudott vállalni, a közös repertóriumok szintén indokolt feldolgozását viszont már kollektív erőfeszítéssel hitte kivitelezhetőnek.

Már nyugdíjasként fejezte be másik fiatalkori tervét: a magyar helységnévtárak, helynévlexikonok és szótárak történeti tipológiai áttekintését. Úttörő próbálkozás volt ez is, de ennek nyomai egyáltalán nem látszanak rajta, hiszen a 2000-ben kibocsátott füzetben egy hosszan kiérlelt, a tudományosság szempontjait és követelményeit messzemenően érvényesítő kritikai szemlélt olvashatunk. Pótolhatatlan a helyismereti-helytörténeti, más megközelítésben a földrajzi, statisztikai.

közigazgatási tájékoztatásban. Ennek láttán sajnálhatjuk igazán, hogy a hetvenes évek elején megálmodott bibliográfiai kalauz nem készült, nem készülhetett el.

Kertész Gyula pályájának utolsó szakasza a retrospektív *Magyar könyvészet 1921–1944* közötti ciklusához kötődött. A negyedik kötetet társszerkesztőként, a sorszám szerint harmadik és ötödik kötetet egyedül szerkesztette. Hozzáértése, szakirodalmi tájékozottsága, legendás precizitása, lelkiismeretessége, kitartása itt is nagyszerűen érvényesült, és különösebb zökkenők nélkül vezényelte le a számítógép beillesztését a munkafolyamatba. Az utolsó, végül is lemezen kiadott rész – a betűrendes mutató és a pótlások, javítások – munkálatait szintén ő indította el, sőt amíg tehetett, tetemes részt vállalt a finomításban, a szerzői–személyi anyag ellenőrzésében is. Számosan tanúsíthatjuk, milyen odaadással kereste, kerestette a hiányzó adatokat, névalakokat, évszámokat.

Többször és többen elmondták, leírták már – nyilván ma is jó néhányszor elhangzik –, hogy Kertész Gyula személyes példát mutatott fel tanítványai és munkatársai előtt. Bibliográfiai tevékenysége, legyen szó akár az elméleti-metodikai, akár a gyakorlati eredményekről, szintén követhető és követendő mintát adott és ad. Úgy hiszem, hogy életművének erre a széles szeletére is pontosan illenek közeli kollégája, Kégli Ferenc megható nekrológjának idézendő szavai: munkásságát „*az egészben való látásmód, a történeti szempontú megközelítés, az elméleti alapok kidolgozottsága, a terminológiai kérdések és a módszertani problémák tisztázása jellemezte.*” Mint ahogy jellemezte az új iránti fogékonyság, a lehető legjobb megoldások szenvedélyes keresése, a szakmai elhivatottság és alázat is. Elévülhetetlen érdeme a bibliográfia tudományosságának állhatatos hangsúlyozása, és ezáltal a bibliográfiai, tágabban a könyvtári tevékenység rangemelésének előmozdítása. Legyünk hálásak ezért.

Bényei Miklós